

*Adj léghajót! hitet! Mennyi képet!  
törd át a törvényt! Add ide magad!  
Hogy ne egyenek annyit az üzerek,  
s hogy a halottak feltámadjanak!*

S az apjáról emlékezve így ír *A halottak* című versében a létezés képtelenségéről, a halál túrhetetlen voltáról:

*Ne hagyjatok! Kerítsetek!  
halálos tőrbe ejtsetek,  
s míg szűkölkök, villogjon ép  
fegyveretek, melyen a lét  
nem ejteth többé semmi csorbát:  
a tiszta, öldöklő igazság!*

Köztudott, hogy *Ekmáton jegyzeteiből* című versében, hogy úgy mondjam, Istent kívánt létrehívni. Halála előtti talán utolsó, kevésbé ismert verse, amely az *Összegyűjtött verseiben* jelent meg (1955) Istenről, melynek alcíme *Hiánybetegségeink legnagyobbika*. Istenről a legsúlyosabb szavakkal beszél. Ilyesformán: „Nem bánnék soha úgy a kutyámmal, mint Te velem. Léted nem tudományos, hanem erkölcsi képtelenség. Ilyen világ teremőjeként léted feltételezése: blaszfémia.” A létezés képtelenségeire így rákérdezve, az Isten lényegét, személyiségét kutatva, mégis gyötrelmes visszavonással, végső kétségbeeséssel csak ennyit mond a gondolatmenet s egyben a vers lezárásául: „Egy szót se szóltam.” Ez rejlik, ez az elnémulás marad meg minden vívódás után. Ez a túlmutatás.

Nem tudom, szabad-e feltételeznem, Rónay György szellemiségét merészen követve, hogy a költők érzékenysége, szélsőséges élményképessége nyomán van, lehet, elképzelhető ateizmuson keresztüli kereszténység. Hogy az végül is vívódó hű kereszténység. Morális és szakrális.

## *Drukkolni a kereszténységnek*

MÁRTON LÁSZLÓ  
író

Tisztelt Szerkesztőség,  
megvallom, zavarba hoztak kérdéseikkel. Személyes boldogulásomról a nyilvánosság előtt vajmi keveset tudok mondani. Talán többet mondhatnék róla, ha pályám végén állnék, s onnét visszatekintve példaszerűnek látnám tetteimet és műveimet, valamint mindazt, ami történt velem, jó és rossz egyaránt. A dolog azonban nem így áll. Emberi számítás szerint életem és tevékenységem közepe táján tartok; munkáim vannak, tetteim nincsenek; s ha egy

másik ember szemével próbálnám nézni magamat, mindezekben aligha fedeznék fel példát — követendő vagy elrettentőt bizonyosan nem, megfontolandót talán igen; csakhogy az óra, amelyben e sorokat írom, nem a vallomásoké.

Így annyit mondhatok, hogy életemben értek sikerek és kudarcok, ezek okai nagyjából kideríthetők. Átélttem pillanatok, amelyekben boldog voltam, ezekért hálás vagyok a sorsnak. Még hálásabb vagyok azokért a keserves csalódásokért, bajokért és veszedelmekért, amelyeken eddig ép lélekkel, az élet menetének megtörése nélkül sikerült túljutnom. Munkámban és munkámból következően életemben is azok a pillanatok voltak meghatározók, amikor hirtelen megláttam valamit, ami addig rejtve volt előttem; az ilyesmi ritkán fordul elő, s biztos vagyok benne, hogy nem a személyes tulajdonságokból következik.

Sokat gondolkodtam rajta, de nem tudom megmondani, hogy a pogány véletlen és a még pogányabb fátumok között mekkora mozgásteret van a keresztény gondviselésnek. Eddigi életemben úgy tapasztaltam, hogy ami egy nézőpontból véletlennek látszik, egy másik nézőpontból kényszerűség, és megfordítva. Az én nézőpontjaimból a gondviselést, illetve a rá utaló jeleket nem lehet megpillantani; legfeljebb azt a világfelfogást, ma már sajnos inkább hagyományt lehet tudomásul venni, amely számon tartja és igazodni igyekszik hozzá. Helyzetem azé a kívülállóé, aki különböző megfontolásokból, többek közt erkölcsiékből, drukkol a kereszténységnek. Ha úgy tetszik, inkább a kereszténységnek, mint annak a vidám tarantinói gengszterprakszisnak, amely körül egy még vidámabb antiesszencialista nihilizmus teóriefoszlányai gomolyognak. És inkább a kereszténységnek, mint a globalizált Leviathánnak, s vele az ellenségképzésre alapított politikaelméletnek, amely az imént említett gengszterprakszis alternatívájaként kezd körvonalazódni.

Drukkolni ebben az értelemben annyi, mint azt várni, hogy a kereszténység a következő néhány emberöltőben ismét alakítani tudja a világ értékrendjét, hogy valami lényeges mondanivalója lesz róla, figyelembe véve az adott helyzetet. E mondanivalónak, lényegéből fakadóan, Krisztus történelmi jelentőségét is tartalmaznia kell. Függetlenül az egyes ember személyes boldogulásától.